

Kwestionariusz Poczucia Własnej Godności (KPWG-3): konstrukcja i analiza właściwości psychometrycznych

Paweł Brudek*, Stanisława Steuden

*Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Instytut Psychologii*

W artykule zaprezentowano wyniki prac nad Kwestionariuszem Poczucia Własnej Godności (KPWG-3) autorstwa S. Steuden i P. Brudka. Przedstawiono właściwości psychometryczne narzędzia (rzetelność pomiaru dla czterech wymiarów poczucia własnej godności, strukturę czynnikową i trafność). Otrzymane rezultaty spełniają wymogi psychometryczne stawiane testom psychologicznym i przekonują, że KPWG-3 może mieć zastosowanie w badaniach naukowych. Ostateczna wersja kwestionariusza składa się z 36 itemów tworzących cztery wymiary: Poznawczy, Utraty, Relacyjny i Doświadczenia. Skala została przetestowana w badaniach 1189 osób. Wskaźniki rzetelności (α Cronbacha) dla poszczególnych skal wahają się od 0,87 do 0,91. Oceniając wstępnie trafność kwestionariusza, przeprowadzono confirmacyjną analizę czynnikową.

Słowa kluczowe: poczucie godności; rzetelność; trafność; pomiar psychologiczny.

WPROWADZENIE

Problematyka godności człowieka (*dignity*) stała się przedmiotem szczególnego zainteresowania uczonych po II wojnie światowej. Wówczas to został zapoczątkowany proces, trwający do dzisiaj, określany w literaturze mianem „rewolucji godności ludzkiej” (*revolution of human dignity*) (Toth, 1968). Wymiernym efektem tego procesu jest wzrastająca liczba publikacji – zarówno

---

* Adres do korespondencji: PAWEŁ BRUDEK – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Psychologii, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: brudekp@gmail.com

o charakterze naukowym, jak i popularnonaukowym – poświęconych zagadnieniu godności człowieka (Steuden, 2011, 2016).

Akademicki dyskurs – pomimo to, iż znacząco przyczynił się do wzrostu świadomości społecznej w zakresie rozumienia i realnego poszanowania godności osoby ludzkiej – wciąż domaga się kontynuacji. Przekonuje o tym uważna analiza rzeczywistości, ujawniająca rosnący rozdźwięk pomiędzy tendencjami absolutyzowania godności człowieka z jednej strony a relatywizowaniem wartości życia ludzkiego z drugiej (Kozielecki, 1977; Picker, 2007). W rezultacie mamy obecnie do czynienia z wieloma zjawiskami (zob. Lindert, Carta, Schäfer i Mollica, 2016; Marmot, 2016), które kwestionują kluczową tezę zawartą we wstępie do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, głoszącą, że „[...] ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw” (Artykuł 1) oraz że „Każdy człowiek [...] ma prawo [...] do korzystania z praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, nieodzownych dla jego godności” (Artykuł 22). W odniesieniu do powyższego zasadne wydaje się twierdzenie, że zagadnienie godności ludzkiej domaga się poznawczej eksploracji w różnych obszarach badawczej aktywności – także na gruncie psychologii (Kozielecki, 1996; Statman, 2000; Chochinov, Hack, McClement, Kristjanson i Harlos, 2002; Maddi i Costa 2007; Shultziner i Rabinovici, 2012; Grassi i in., 2016). Wartą odnotowania odpowiedzią na konieczność podjęcia systematycznej refleksji nad znaczeniem poczucia godności dla funkcjonowania osoby był zorganizowany w Polsce, w Poznaniu, w roku 2008 XXXIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, którego myśl przewodnią zawarto w temacie: „żyć godnie...”. We wstępie do materiałów zjazdowych Sęk i Brzezińska (2008, s. 7) podkreśliły, że:

[...] tematyka godnego życia nie jest w psychologii dość często podejmowana, a warto odkrywać jej dawne i nowe znaczenie [...]. Człowiek żyjący z godnością ma bowiem poczucie własnej wartości, potrafi to wyrazić, wzbudza też w innych ludziach poważanie i szacunek [...]. Żyć godnie można w zdrowiu i chorobie, w młodości i ostatnich latach życia.

Analiza literatury psychologicznej wskazuje na wzrost publikacji poświęconych kwestii godności osoby ludzkiej i poczuciu własnej godności jednostki, zwłaszcza na ostatnim etapie jej życia (Franklin, Ternstedt i Nordenfelt, 2006; Baillie, 2009; Steuden, 2011, 2016; Laitinen, Niemela i Pirhonen, 2016). Wciąż jednak brak narzędzia do pomiaru poczucia własnej godności, które charakteryzowałoby się dobrymi walorami psychometrycznymi i umożliwiłoby prowadzenie empirycznych badań w obszarze godności i jej związków z innymi zmiennymi psychologicznymi. Opracowane do tej pory metody służące do oceny poczucia własnej godności takich autorów, jak Chochinov, Hack, Hassard, Kristjanson, McClement i Harlos (2002), Chochinov, Hack, Hassard i Kristjanson (2004), Steuden (2010), Rudilla, Oliver, Galiana i Barreto (2016), Pan, Chochinov, Thompson i McClement (2016), choć stanowią wartościową próbę wypełnienia „luki” w obszarze narzędzi psychologicznego pomiaru, to jednak służą bardziej do analiz jakościowych niż ilościowych lub adresowane są jedynie do wąskiej (specyficznej) grupy osób. Mając to na względzie, podjęto próbę

opracowania skali do pomiaru poczucia własnej godności spełniającej psychometryczne wymogi stawiane testom psychologicznym i pozwalającej na prowadzenie badań w paradygmacie ilościowym.

PODSTAWY TEORETYCZNE KPWG-3

W literaturze przedmiotu godność ludzka jest bardzo różnie definiowana (Haddock, 1996; Kass, 2008; Dixon, Palfreyman, Shackley i Brazier, 2008). Stanowi ona bowiem przedmiot zainteresowania wielu dyscyplin naukowych (Steuden, 2011; Anderberg, Lepp, Berglund i Segesten, 2007; Sulmasy, 2008). Chcąc usystematyzować obecne w piśmiennictwie naukowym koncepcje godności, można przyporządkować je do sześciu głównych grup: (1) teologiczne, (2) filozoficzne, (3) prawnicze, (4) medyczne, (5) socjologiczne, (6) psychologiczne (zob. Balzer, Rippe i Schaber, 2000; Bielefeldt, 2000; Chochinov, 2006, 2007; Shultziner, 2006; Jacobson, 2007; Lee, 2008; Rao, 2011; McCrudden, 2013; Jacobs, 2000; Sison, Ferrero i Guitián, 2016). Ze względu na charakter niniejszego opracowania oraz jego ograniczone ramy, poniżej zostaną omówione jedynie niektóre koncepcje rozwijane na gruncie psychologii.

W literaturze psychologicznej jednoznacznie podkreśla się, że osobie ludzkiej przysługuje niezbywalna i nieutralna godność z samego faktu bycia człowiekiem (Fukuyama, 2005; Steuden, 2011; Edlund, Lindwall, Post i Lindström, 2013). Ten rodzaj godności nie jest jednak przedmiotem badania przedstawicieli nauk społecznych. Stanowi on raczej domenę filozofów, etyków, teologów i polityków (Kozielecki, 1998; Beyleveld, 2001; Burrow, 2006). W sferze badań psychologii pozostaje natomiast godność osobista (osobowościowa) oraz poczucie własnej godności (Kozielecki, 1998; Steuden, 2011).

W opinii Kozieleckiego (1977, 1998) godność osobistą można rozpatrywać jako postawę – względnie stałą skłonność do określonego zachowania się wobec przedmiotów, innych ludzi, a także siebie samego (Aronson, Wilson i Akert, 2006) – stanowiącą jedną z ważniejszych struktur charakteru jednostki. Chcąc dokonać oceny, w jakim stopniu postawa konkretnego człowieka jest godna, należy poddać wnikliwemu badaniu jego dążenia w obszarze życia społecznego, jak również przeanalizować jego stosunek do innych osób oraz do samego siebie. Postawa zwana godnością może być ujmowana w kategoriach pewnego kontinuum, rozpiętego pomiędzy dwoma przeciwstawnymi biegunami. Na jednym z nich usytuować należy człowieka mającego godność osobistą, zaś na drugim tego, który jest jej w zupełności pozbawiony. Godność rozpatrywana w kategoriach postawy stanowi moralny aspekt charakteru, podobnie jak postawy prospołeczne, a także uczciwość i odwaga cywilna (Kozielecki, 1998; Fenton i Mitchell, 2002; Steuden, 2011; Pelsler, 2015).

Zdaniem Kozieleckiego (1977, s. 14) godność osobista „[...] nie jest darem, jaki człowiek otrzymuje od natury lub od społeczeństwa, nie jest ona również towarem, który można nabyć po cenie rynkowej. Godność [...] jest nierozdzielnie związana z ludzką aktywnością; człowiek kształtuje ją w procesie zaprogramowanego lub spontanicznego działania”. Autor wskazuje na trzy podstawowe rodzaje aktywności, upatrując w nich źródła godności osobistej

– przekonania o swojej wartości jako człowieka. Należą do nich: (1) obrona własnej tożsamości i przekonań; (2) aktywność skierowana ku ludziom, wyrażająca się w solidarności z innymi, gotowości do poświęceń, walce z cierpieniem, działaniach altruistycznych oraz budowaniu intymnych więzi; (3) twórczość przejawiająca się w tworzeniu oryginalnych rzeczy oraz idei.

Istotne znaczenie z teoretycznego i praktycznego punktu widzenia ma odróżnienie godności osobistej rozumianej jako cechy charakteru od poczucia godności, które najczęściej definiuje się jako sąd sformułowany przez osobę, dotyczący własnego postępowania. Sąd ten, wyrażający się w nastawieniu jednostki do samej siebie, stanowi rodzaj subiektywnego doświadczenia, które osoba komunikuje innym na sposób werbalny oraz poprzez określone zachowania (Kozielecki, 1998).

Według Steuden (2011) poczucie własnej godności konstrytuują dwa zasadnicze elementy: (1) subiektywne przekonanie o tym, że jako osoba jestem kimś wartościowym oraz zasługuję na szacunek; (2) subiektywne przekonanie o tym, że inni ludzie faktycznie traktują mnie jako kogoś wartościowego oraz zasługującego na szacunek. Tak ujmowane poczucie własnej godności ma charakter personalny oraz stanowi ważny czynnik osobowościowego, społecznego i duchowego wzrostu. Jest ono uwarunkowane z jednej strony samooceną, z drugiej zaś postawą zajmowaną wobec jednostki przez innych ludzi. Silne przekonanie o własnej wartości oraz świadomość szacunku doświadczanego w relacjach społecznych zapewnia osobie stabilność poczucia własnej godności. Z kolei niskie poczucie własnej wartości oraz świadomość braku uznania ze strony innych traktować należy jako przeciwieństwo i zaprzeczenie poczucia własnej godności. Istotnymi składowymi struktury poczucia własnej godności są: (1) szacunek wobec samego siebie – oparty na posiadanej i uznawanej hierarchii wartości oraz zgodnym z nią postępowaniu; (2) zaufanie do siebie i swoich możliwości – uzdalniające do podejmowania trudnych i odpowiedzialnych zadań życiowych; (3) pełna akceptacja siebie – zakładająca świadomość swoich mocnych i słabych stron.

CHARAKTERYSTYKA KWESTIONARIUSZA KPWG-3

Konstrukcja kwestionariusza

Idea skonstruowania prezentowanego w niniejszym artykule Kwestionariusza Poczucia Własnej Godności – KPWG sięga roku 2006. U jej podstaw legła praktyka kliniczna – realizowana głównie (choć nie tylko) w obszarze psychologii starzenia się i starości – która ujawniła, że poczucie godności stanowi jedną z kluczowych zmiennych psychologicznych, mających wpływ na funkcjonowanie osoby zarówno w aspekcie obiektywnym, jak i subiektywnym. Autorzy niniejszego artykułu nie dotarli jednak do metody o zadowalających parametrach psychometrycznych, za pomocą której można byłoby dokonać opisu i charakterystyki poczucia własnej godności. Fakt ten stał się przyczynkiem do utworzenia pierwotnej wersji kwestionariusza (KPWG-1). Składała się ona z 16 pytań otwartych, których celem było dotarcie do ukrytych teorii (*implicit*

theories) poczucia własnej godności (proces postępowania badawczego był analogiczny do procedury badań nad mądrością prowadzonych w paradygmacie Berlińskim, por. Baltes i Mayer, 2001), czyli uchwycenie tego, jak ją ludzie rozumieją – jakie właściwości przypisują osobom, o których twierdzą, że odznaczają się wysokim poczuciem własnej godności.

Dla pozyskania tego typu danych zrealizowano cztery niezależne badania, którymi objęto łącznie 270 osób starszych, w wieku od 60 do 75 lat. Pierwsze dwa, autorstwa Balazy (2007) i Gajewskiej (2007), przeprowadzono na grupie nieklinicznej – słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku ($n = 150$), dwa kolejne (Dudzik, 2008; Koziol, 2010) na próbie klinicznej – pensjonariuszy domów opieki społecznej ($n = 120$). W efekcie uzyskano materiał empiryczny, który stał się podstawą do stworzenia drugiej wersji omawianego narzędzia (KPWG-2) (Steuden, 2010). Różniła się w ona stosunku do pierwszej tym, że: (1) zamiast pytań otwartych, zawierała pytania zamknięte wielokrotnego wyboru; (2) została wzbogacona o skalę odpowiedzi (respondenci mieli za zadanie wybór jednej z czterech kategorii – „Nie”, „Raczej nie”, „Raczej tak”, „Tak”). W wyniku zrealizowanych badań uzyskano materiał empiryczny, będący źródłem informacji o poczuciu godności osób badanych, który stał się podstawą dalszych prac nad kwestionariuszem.

W procesie tworzenia ostatecznej wersji kwestionariusza (KPWG-3), która w zamyśle autorów miała służyć do ilościowego pomiaru poczucia godności, bazowano na zasadach konstrukcji testów psychologicznych powszechnie rekomendowanych w literaturze psychometrycznej (Anastasi i Urbina, 1997). Konstrukcja KPWG-3 przebiegała w kilku etapach. W pierwszym etapie dokonano rzetelnego przeglądu psychologicznych koncepcji godności osoby ludzkiej. Na bazie treści zawartych w literaturze przedmiotu zdefiniowano pojęcie „poczucie własnej godności”, co umożliwiło jego operacjonalizację. Przyjęto, że poczucie własnej godności to konstrukt wielowymiarowy, w którego strukturze można wskazać trzy konstytutywne elementy: (1) szacunek wobec samego siebie – oparty na posiadanej i uznawanej hierarchii wartości oraz zgodnym z nią postępowaniu; (2) zaufanie do siebie i swoich możliwości – uzdalniające do podejmowania trudnych i odpowiedzialnych zadań życiowych; (3) pełna akceptacja siebie – zakładająca świadomość swoich mocnych i słabych stron. W doświadczeniu tak ujmowanego poczucia osobistej godności ważne jest, w jakim stopniu jednostka jest świadoma poczucia własnej godności (aspekt poznawczy) oraz co z tą świadomością robi. Stopień świadomości własnej godności w odniesieniu do różnych osób bywa różny. Dlatego też można mówić o większym lub mniejszym poczuciu własnej godności. Jego poziom zależy w znacznym stopniu od uznawanej przez jednostkę hierarchii wartości oraz sposobu ich realizacji. Im wyższe wartości osoba określa jako znaczące dla jej życia oraz im bardziej angażuje się w ich urzeczywistnianie, tym większe ma poczucie własnej godności. Pogląd ten odnajduje potwierdzenie w literaturze przedmiotu (Kozielecki, 1998; Frankl, 2009; Dąbrowski, 1986; Maslow, 1970; Allport, 1988).

Odniesienie poczucia własnej godności do preferencji aksjologicznych sprawia, że nieodłącznym elementem przeżywania poczucia godności osobistej

jest z jednej strony doświadczenie znaczenia, z drugiej zaś utraty poczucia własnej godności. Wiąże się to z tym, że wartości uszeregowane w hierarchiczny system określają sposób regulacji potrzeb, decydują w znacznym stopniu o wyborze i realizacji odległych celów oraz silnie wpływają na samoocenę jednostki (Schwartz, 2001). Stąd też sytuacje trudne, konfliktowe czy momenty decyzji i wyborów życiowo doniosłych, dla których naturalnym kontekstem jest uznawany przez osobę system wartości, mogą pobudzać do pytań o znaczenie osobistej godności (Kozielecki, 1998). Postępowanie zgodnie z przyjętymi wartościami rozwija i umacnia w człowieku poczucie własnej godności. Pozostawanie zaś w sprzeczności z uznanym systemem wartości może prowadzić do utraty poczucia własnej godności. Poczucie godności jest urzeczywistniane w relacjach międzyludzkich. Oznacza to, że zależy ono od świadomości ludzkiego uznania oraz umacnia się poprzez podejmowanie odpowiedzialności za drugiego człowieka i jego życie. Nabywanie i utwierdzanie subiektywnego przekonania o tym, że zasługuje się na szacunek i ma się uznanie w oczach innych, dokonuje się w toku relacji społecznych (Steuden, 2011).

Na kolejnym etapie tworzenia KPWG-3, odwołując się do rezultatów wcześniej zrealizowanych badań (Bałazy, 2007; Gajewska, 2007; Dudzik, 2008; Kozioł, 2010), opracowano najważniejsze cechy poczucia własnej godności zarówno na poziomie indywidualnym, jak i interpersonalnym (społecznym), a także wyróżniono jego wymiary: rozumienie, znaczenie, doświadczanie oraz utrata. Dla opisu tych wymiarów zgromadzono 86 twierdzeń, które następnie zostały poddane ocenie sędziów kompetentnych (osoby mające wykształcenie psychologiczne). Przedmiotem oceny była zgodność poszczególnych twierdzeń z założeniami teoretycznymi oraz ich poprawność językowa. W efekcie odrzucono 13 twierdzeń, które okazały się w małym stopniu powiązane z przyjętym przedmiotem badań bądź też były sformułowane w sposób wieloznaczny lub złożony. W dalszej kolejności pozostałe 73 twierdzenia ponownie poddano ocenie sędziów kompetentnych w celu oszacowania, w jakim stopniu konkretne twierdzenie jest adekwatne do mierzonego wymiaru poczucia własnej godności. W ocenie zastosowano skalę 4-stopniową, w której kolejne cyfry oznaczały, że dane twierdzenie wyraża mierzony aspekt poczucia godności w sposób: 1 – „nieadekwatny”, 2 – „raczej adekwatny”, 3 – „adekwatny”, 4 – „zdecydowanie adekwatny”. Do następnego etapu zakwalifikowano 55 twierdzeń, które zostały ocenione jako adekwatne i zdecydowanie adekwatne. Wyłonione w ten sposób twierdzenia weszły w skład eksperymentalnej wersji KPWG-3.

Struktura czynnikowa KPWG-3 (EFA)

W celu oszacowania psychometrycznych wskaźników skali przeprowadzono badania, którymi objęto 402 osoby (245 kobiet i 157 mężczyzn) w wieku od 16 do 84 lat ($M = 42.62$; $SD = 16.46$). Chcąc sprawdzić strukturę czynnikową kwestionariusza KPWG-3, zastosowano eksploracyjną analizę czynnikową (EFA) metodą głównych składowych z rotacją ukośną *Oblimin* ($\delta = 0$) oraz normalizacją Kaisera. Wyznacznik macierzy dla analizowanych danych przyjął wartość mniejszą od 0,001; test KMO = 0,893 przy istotnym teście sferyczności Bartletta ($\chi^2 = 12014,54$; $p < 0,001$). Na podstawie kryterium wykresu

osypiska potwierdzono czteroczynnikową strukturę poczucia własnej godności. Teoretycznie wyznaczone wymiary zostały zatem empirycznie zweryfikowane. W dalszej kolejności powtórnie przeprowadzono EFA, wymuszając tym razem rozwiązanie czteroczynnikowe. Jako kryterium włączenia określonej pozycji do danego czynnika przyjęto wartość ładunku większą od wartości bezwzględnej 0,60 przy jednocześnie niskim stopniu nasycenia pozostałym czynnikiem. W rezultacie do dalszych analiz zakwalifikowano 36 twierdzeń (12 – Wymiar poznawczy; 9 – Wymiar utraty; 7 – Wymiar relacyjny; 8 – Wymiar doświadczania). Wyodrębnione czynniki wyjaśniają łącznie 44,23% wariancji wyników. Wyniki analizy czynnikowej, procent wyjaśnionej wariancji oraz rzetelność poszczególnych skal zaprezentowano w Tabeli 1. Ze względu na dużą liczbę itemów w tabeli zamieszczono tylko te pozycje, które wchodzą w skład jednego z czterech komponentów poczucia własnej godności.

Kolejnym krokiem była treściowa analiza itemów wchodzących w skład poszczególnych czynników. Na tej podstawie dokonano bardziej precyzyjnego określenia (nazwania) wyodrębnionych wymiarów poczucia własnej godności. Ostatecznie przyjęto, że poczucie własnej godności to konstrukt, na który składają się następujące wymiary:

Wymiar poznawczy (łączy w sobie dwa pierwotnie wyodrębnione komponenty poczucia własnej godności – rozumienie i znaczenie) – wskazuje na sposób rozumienia i znaczenie przypisywane poczuciu własnej godności przez osobę. Wymiar ten określa, w jakim stopniu jednostka traktuje poczucie własnej godności jako sposób postrzegania siebie i własnego funkcjonowania. Ujawnia on, w jakim stopniu poczucie własnej wartości, szacunek dla samego siebie, umiejętność decydowania o sobie i adekwatnej oceny siebie wiąże się z poczuciem własnej godności.

Wymiar utraty poczucia własnej godności – wymiar ten wskazuje na sytuacje i okoliczności życiowe (kryzys psychiczny, choroba, ubóstwo, wybory życiowe), w których jednostka traci poczucie własnej godności. Określa również, w jakim stopniu postępowanie niezgodne z uznanym systemem wartości i przyjętymi zasadami wiąże się z utratą poczucia własnej godności. Dodatkowo wymiar ten odzwierciedla, w jakim stopniu utrata poczucia własnej godności wpływa na funkcjonowanie jednostki w sferze emocjonalnej oraz jej stosunek do samej siebie.

Wymiar relacyjny – odzwierciedla stopień świadomości osoby odnośnie do roli, jaką pełni poczucie własnej godności w budowaniu relacji z innymi ludźmi oraz psychospołecznym funkcjonowaniu człowieka. Ujawnia on także, w jakim stopniu osoba doświadcza poczucia własnej godności poprzez tworzenie i pielęgnowanie więzi z innymi.

Wymiar doświadczania poczucia własnej godności – ujawnia, czy i w jakim stopniu osoba podejmuje refleksję nad własną godnością zarówno w sytuacjach trudnych lub konfliktowych, w których istnieje ryzyko naruszenia poczucia własnej godności, jak i w momentach i decyzjach życiowo doniosłych.

Tabela 1.

Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej (metoda osi głównych składowych) dla KPWG (procent wyjaśnionej wariancji, ładunki czynnikowe itemów oraz α Cronbacha dla poszczególnych czynników)

	Poczucie własnej godności			
	Wymiar poznawczy	Wymiar utraty	Wymiar relacyjny	Wymiar doświadczania
	ww = 22,84%	ww = 11,14%	ww = 5,37%	ww = 4,86%
	$\alpha = 0,91$	$\alpha = 0,87$	$\alpha = 0,90$	$\alpha = 0,87$
KPWG-21	0,73	0,12	0,31	0,27
KPWG-22	0,71	0,06	0,31	0,23
KPWG-24	0,71	0,06	0,27	0,28
KPWG-20	0,67	0,14	0,31	0,25
KPWG-6	0,67	0,23	0,18	0,22
KPWG-42	0,67	0,29	0,32	0,29
KPWG-23	0,65	0,03	0,28	0,26
KPWG-2	0,65	0,16	0,24	0,02
KPWG-41	0,64	0,31	0,30	0,29
KPWG-19	0,63	-0,03	0,22	0,27
KPWG-38	0,62	0,26	0,25	0,21
KPWG-39	0,62	0,30	0,34	0,21
KPWG-32	0,11	0,76	-0,01	-0,13
KPWG-34	0,13	0,75	0,05	-0,07
KPWG-28	0,17	0,72	0,05	-0,10
KPWG-36	-0,04	0,70	0,01	-0,19
KPWG-27	0,21	0,67	-0,04	-0,18
KPWG-26	0,15	0,67	-0,07	-0,15
KPWG-30	0,09	0,67	0,03	-0,31
KPWG-31	0,03	0,63	0,04	-0,32
KPWG-35	0,04	0,61	0,02	-0,08
KPWG-52	0,36	-0,03	0,84	0,34
KPWG-53	0,38	-0,08	0,82	0,33
KPWG-54	0,36	-0,11	0,80	0,38
KPWG-51	0,25	-0,04	0,79	0,23
KPWG-48	0,33	0,02	0,77	0,16
KPWG-49	0,29	-0,01	0,67	0,12
KPWG-55	0,33	0,05	0,64	0,34
KPWG-10	0,16	-0,25	0,16	0,78
KPWG-11	0,16	-0,23	0,16	0,78
KPWG-12	0,25	-0,16	0,09	0,71
KPWG-9	0,18	-0,09	0,24	0,70
KPWG-13	0,29	-0,22	0,19	0,69
KPWG-45	0,22	-0,02	0,33	0,65
KPWG-44	0,26	0,01	0,34	0,64
KPWG-43	0,32	0,06	0,30	0,61

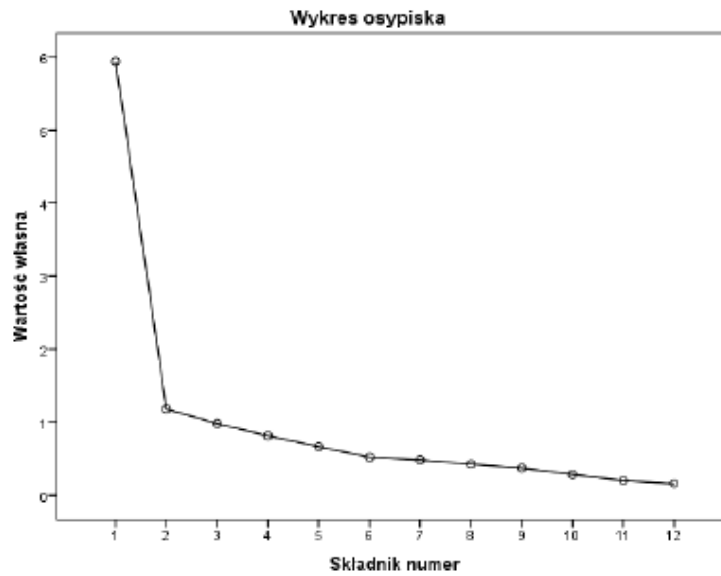
Ostateczna wersja skali KPWG składa się z 36 itemów tworzących cztery następujące wymiary: Poznawczy (zawiera stwierdzenia: 1, 3, 5, 8, 10, 12, 14, 16, 20, 22, 32, 34), Utraty (zawiera stwierdzenia: 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 36), Relacyjny (zawiera stwierdzenia: 11, 18, 24, 29, 31, 33, 35) oraz Doświadczenia (zawiera stwierdzenia: 2, 4, 6, 7, 9, 26, 28, 30). Odpowiedzi udzielane są na pięciostopniowej skali (1 oznacza „Tak”; 2 – „Raczej tak”; 3 – „I tak, i nie”; 4 – „Raczej nie”; 5 – „Nie”). Ze względu na fakt, iż w obrębie każdego z wymiarów zawarto od 7 do 12 pozycji, wyniki surowe każdego z wymiarów mieszczą się w różnych przedziałach punktowych. Suma punktów uzyskanych w ramach poszczególnych skal KPWG stanowi wynik surowy. Wynik ogólny surowy uzyskujemy poprzez zsumowanie wyników surowych wymiaru Poznawczego, Relacyjnego, Doświadczenia i Utraty (stosując punktację odwróconą: 5 oznacza „Tak”; 4 – „Raczej tak”; 3 – „I tak, i nie”; 2 – „Raczej nie”; 1 – „Nie”).

Za pomocą wskaźnika α Cronbacha sprawdzono zgodność wewnętrzną dla całej skali ($\alpha = 0,89$) i poszczególnych jej wymiarów. Wartości współczynników wynosiły kolejno: Wymiar poznawczy, $\alpha = 0,91$; Wymiar utraty, $\alpha = 0,87$; Wymiar relacyjny, $\alpha = 0,90$; Wymiar doświadczenia, $\alpha = 0,87$.

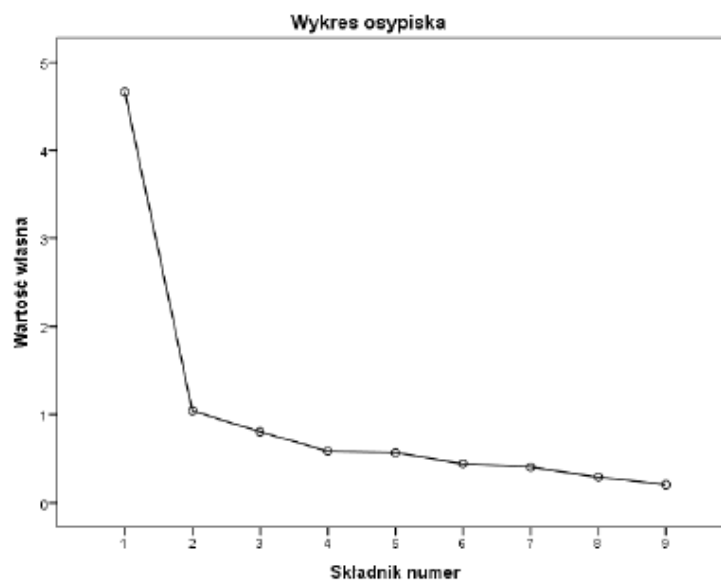
Trafność teoretyczna KPWG-3 (CFA)

W celu empirycznej weryfikacji ujawnionej w EFA struktury czynnikowej KPWG-3 zrealizowano kolejne badania, którymi objęto 517 osób (260 mężczyzn i 257 kobiet) w wieku od 23 do 75 lat ($M = 55,59$; $SD = 13,35$). W analizach statystycznych posłużono się confirmacyjną analizą czynnikową (CFA) z procedurą grupowania itemów (*parceling*); decydując się na taki sposób postępowania statystycznego konieczne jest spełnienie założenia o jednowymiarowości analizowanych czynników (Bandalos i Finney, 2001; Little, Cunningham, Shahar i Widaman, 2002; Bandalos, 2008; Williams i O'Boyle, 2008). W prezentowanych badaniach, w celu weryfikacji tego założenia posłużono się EFA (z jednym wymuszonym czynnikiem), przeprowadzoną oddzielnie dla każdego czynnika (wymiaru). Za kryterium weryfikacji przyjęto wykres osypiska. Mając jednak na względzie wymogi stawiane walidacji krzyżowej, badaną próbę ($N = 517$) w sposób losowy podzielono na dwie podgrupy. W pierwszej grupie ($n = 112$) przeprowadzono EFA (stosunek itemów do badanych osób w grupie wynosił 1:10), w drugiej natomiast ($n = 405$) zrealizowano CFA. Analizowane grupy odznaczały się podobną strukturą demograficzną.

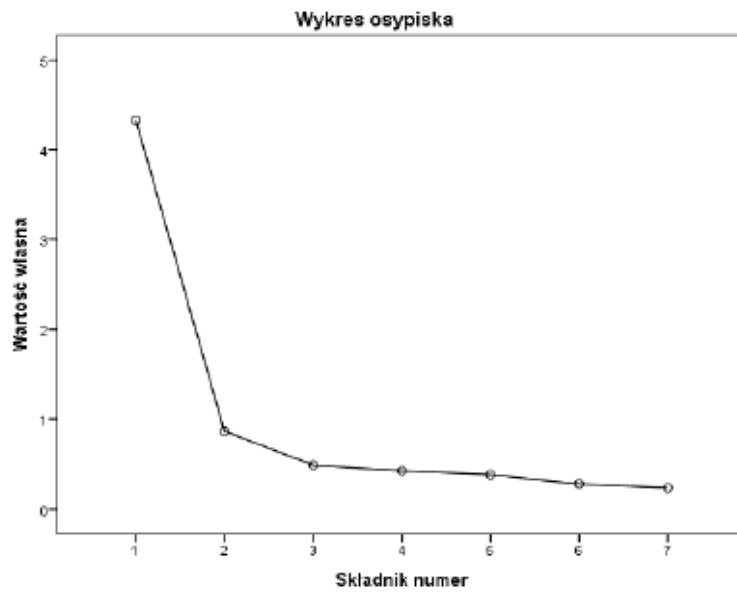
Celem przeprowadzonych analiz eksploracyjnych było: (1) sprawdzenie założenia o jednowymiarowości poszczególnych czynników poczucia własnej godności; (2) utworzenie grup itemów, które w dalszej kolejności zostały wprowadzone do CFA w drugiej losowo wybranej grupie. Dokonane zabiegi statystyczne pozwoliły na pozytywne zweryfikowanie założenia o jednowymiarowości czynnika w przypadku wszystkich komponentów poczucia własnej godności.

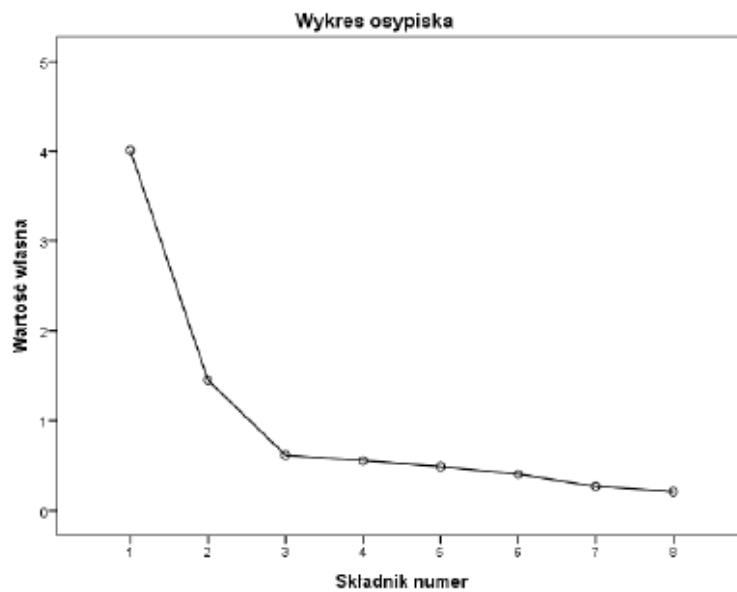
Rysunek 1. Wykres osypiska w eksploracyjnej analizie czynnikowej Wymiaru poznawczego KPWG.

Rysunek 2. Wykres osypiska w eksploracyjnej analizie czynnikowej Wymiaru utraty KPWG.

Rysunek 3. Wykres osypiska w eksploracyjnej analizie czynnikowej Wymiaru relacyjnego KPWG.

Rysunek 4. Wykres osypiska w eksploracyjnej analizie czynnikowej Wymiaru doświadczenia KPWG.

W Tabeli 2 zaprezentowano procent wyjaśnionej przez określony czynnik wariacji, wartości ładunków czynnikowych itemów konstytuujących dany czynnik, rzetelność podskal (α Cronbacha) oraz przynależność pozycji testowych do grupy itemów w obrębie poszczególnych czynników.

Odwolując się do kryterium wykresu osypiska (Rysunki 1-4) można uznać, że założenie o jednowymiarowości wyodrębnionych w powyższych analizach czynników zostało spełnione. Przekonują o tym także wartości wskaźników α Cronbacha mieszczące się w przedziale od 0,87 do 0,91 oraz silne wysycenie ładunkiem czynnikowym wszystkich itemów (powyżej 0,40). Uzyskane w EFA wartości ładunków czynnikowych stanowiły podstawę do utworzenia wiązek twierdzeń wprowadzonych do CFA zgodnie z procedurą grupowania itemów. W obrębie czynnika poznawczego wyodrębniono cztery grupy, z których każda zawierała trzy itemy. W ramach pozostałych czynników powstały trzy grupy skupiające w sobie po dwa lub trzy twierdzenia. Numery grup, do których zostały przyporządkowane poszczególne itemy, zamieszczono w Tabeli 2.

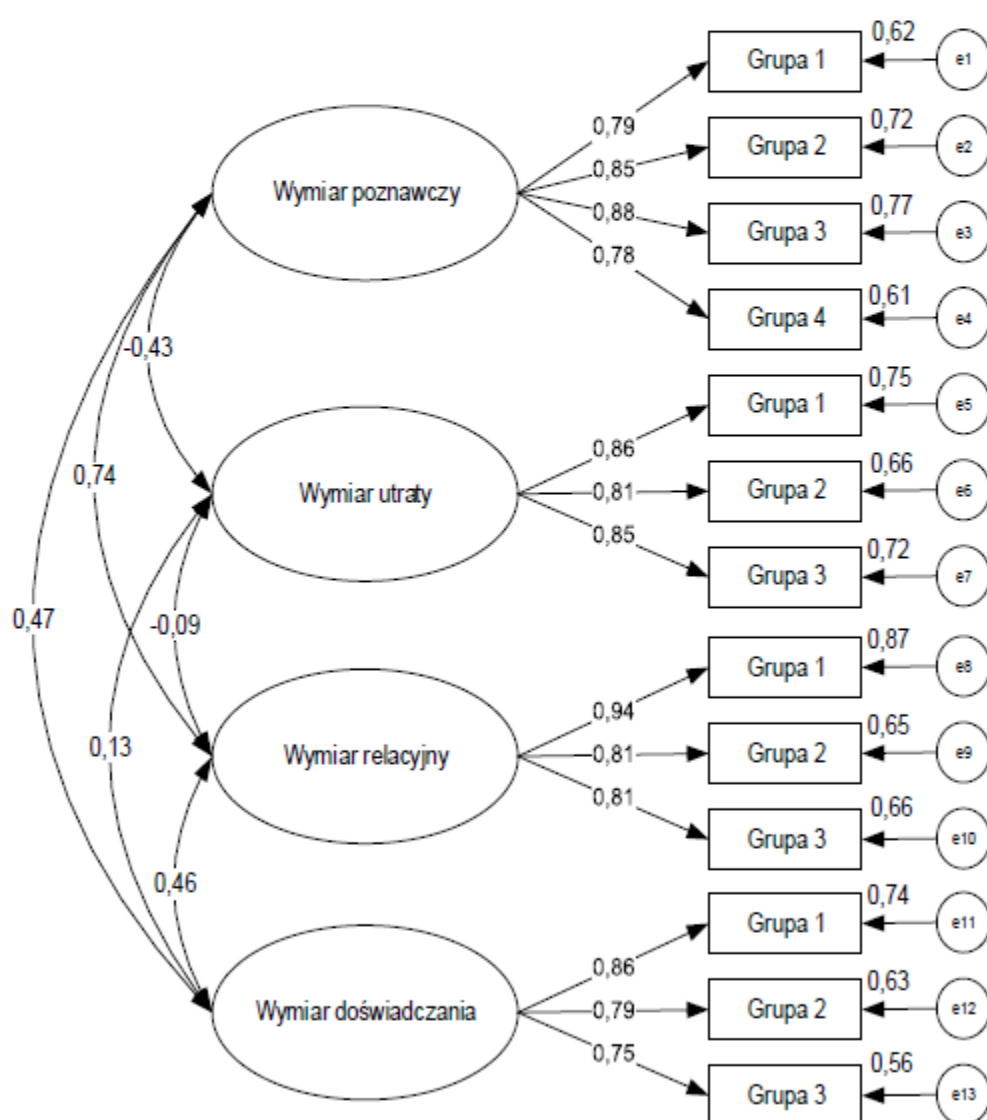
Tabela 2.

Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej (metoda osi głównych składowych) dla każdego czynnika osobno (procent wyjaśnionej wariacji i ładunki czynnikowe itemów), α Cronbacha oraz przyporządkowanie itemów do grup w konfirmacyjnej analizie czynnikowej

Poczucie własnej godności											
Wymiar poznawczy			Wymiar utraty			Wymiar relacyjny			Wymiar doświadczenia		
$n = 12$			$n = 9$			$n = 7$			$n = 8$		
ww = 49,52%			ww = 51,81%			ww = 61,83%			ww = 5,10%		
$\alpha = 0,91$			$\alpha = 0,87$			$\alpha = 0,90$			$\alpha = 0,87$		
k	łcz.	gr	k	łcz.	gr	k	łcz.	gr	k	łcz.	gr
KPWG-14	0,81	1	KPWG-19	0,86	1	KPWG-18	0,87	1	KPWG-4	0,83	1
KPWG-32	0,80	2	KPWG-27	0,76	2	KPWG-24	0,83	2	KPWG-6	0,81	2
KPWG-10	0,76	3	KPWG-17	0,75	3	KPWG-11	0,82	3	KPWG-7	0,80	3
KPWG-8	0,75	4	KPWG-21	0,72	1	KPWG-33	0,82	1	KPWG-9	0,73	1
KPWG-12	0,74	1	KPWG-36	0,71	2	KPWG-29	0,77	2	KPWG-2	0,72	2
KPWG-20	0,74	2	KPWG-15	0,68	3	KPWG-35	0,72	3	KPWG-30	0,60	3
KPWG-34	0,73	3	KPWG-13	0,68	1	KPWG-31	0,64	1	KPWG-28	0,58	1
KPWG-16	0,68	4	KPWG-23	0,67	2	-	-	-	KPWG-26	0,53	2
KPWG-5	0,66	1	KPWG-25	0,62	3	-	-	-	-	-	-
KPWG-3	0,65	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KPWG-22	0,58	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KPWG-1	0,49	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Uwaga. n – liczba itemów wchodzących w skład danego czynnika; ww – procent wyjaśnionej wariacji; α – rzetelność skali określona na podstawie wskaźnika α Cronbacha; k – numer itemu według skali; łcz. – wartość ładunku czynnikowego; gr – grupa itemów w CFA.

Wszystkie wskaźniki dopasowania mieszczą się na zadowalającym poziomie, umożliwiającym przyjęcie modelu jako dobrze dopasowanego do danych (CMIN/df = 2,285; RMSEA = 0,056; SRMR = 0,035; PCLOSE = 0,191; GFI = 0,950; CFI = 0,977; TLI = 0,970) (zob. Konarski, 2009; Bowen i Guo, 2011; Bedyńska i Książek, 2012; Byrne, 2016). Przeprowadzone analizy sugerują zatem potwierdzenie czteroczynnikowej (czterowymiarowej) struktury poczucia własnej godności. Potwierdzają również dobre właściwości psychometryczne kwestionariusza KPWG. Zarówno α Cronbacha (jako wskaźniki rzetelności), jak i wskaźniki dopasowania modelu w CFA (jako wskaźniki trafności teoretycznej) okazały się wystarczająco wysokie, aby narzędzie mogło być z powodzeniem stosowane w badaniach naukowych.

Rysunek 5. Model konfirmacyjnej analizy czynnikowej z procedurą grupowania itemów dla kwestionariusza KPWG (N = 405).

PODSUMOWANIE

Analiza literatury psychologicznej (i pozapsychologicznej) ujawnia, że poczucie godności to konstrukt złożony, w związku z tym trudny w operacjonalizacji. W rezultacie zagadnienie poczucia własnej godności stanowi w większym stopniu przedmiot teoretycznych rozważań aniżeli empirycznych badań. Za takim stanem rzeczy przemawia to, iż zarówno na gruncie polskim, jak i europejskim brak jest narzędzi o zadowalających właściwościach psychometrycznych, służących do psychologicznego pomiaru poczucia własnej godności. Dotychczasowe próby stworzenia tego typu metod, choć zasługują na zauważenie, to jednak służą bardziej do analiz jakościowych. Okoliczność ta stała się zasadniczym motywem konstrukcji KPWG. W prezentowanych badaniach dokonano zatem weryfikacji przyjętej koncepcji poczucia własnej godności oraz powstałego na jej bazie narzędzia służącego do pomiaru tej zmiennej. Posłużono się w tym celu wpięrcw EFA, aby ustalić strukturę czynnikową narzędzia, a następnie CFA z procedurą grupowania itemów, której celem była konfirmacja przyjętego (na bazie EFA) modelu poczucia własnej godności. W efekcie przeprowadzonych analiz ujawniona i potwierdzona została czterowymiarowa struktura poczucia własnej godności.

Wyniki zaprezentowanych w tym artykule badań zrealizowanych na polskiej próbie pozostają zgodne z rozwijanymi na gruncie psychologii koncepcjami godności osobowościowej i poczucia własnej godności. Wskazuje na to analiza interkorelacji między ujawnionymi (czterema) czynnikami poczucia godności (zob. Rysunek 5) oraz ich relacji do wyniku ogólnego (wartości współczynników korelacji między wynikiem ogólnym a wymiarami Poznawczym, Utraty, Relacyjnym i Doświadczenia wyniosły odpowiednio: 0,89; -0,47; 0,78; 0,63 przy poziomie istotności $p \leq 0,001$). Uzyskane korelacje (między czterema czynnikami a globalnym wskaźnikiem poczucia własnej godności) okazały się wystarczająco wysokie, by móc uznać, że wyodrębnione czynniki są wymiarami tego samego konstruktu – poczucia własnej godności. Jednocześnie konfiguracja wartości korelacji w obszarze ujawnionych komponentów poczucia godności wskazuje na zachodzące między nimi współzależności. Przeprowadzone analizy potwierdzają również dobre właściwości psychometryczne polskiej adaptacji KPWG-3. Zarówno α Cronbacha (jako wskaźnik rzetelności), jak i wskaźniki dopasowania modelu w CFA (jako wskaźniki trafności teoretycznej) okazały się wystarczająco wysokie, aby narzędzie mogło być z powodzeniem stosowane w badaniach naukowych.

Ograniczenia zrealizowanych badań

Zaprezentowane badania mają jednak swoje ograniczenia, których eliminacja może stanowić przedmiot przyszłych badań i analiz. Po pierwsze, warto byłoby dokonać empirycznej weryfikacji czteroczynnikowej struktury poczucia własnej godności w różnych grupach wiekowych (adolescencja, wczesna dorosłość, średnia dorosłość, późna dorosłość). Po drugie, wartościowym poznawczo byłby projekt badawczy poświęcony przemianom struktury poczucia godności na przestrzeni trwania życia. Dla jego realizacji należałoby przeprowadzić bada-

nia podłużne z zastosowaniem narzędzia o zweryfikowanych walorach psychometrycznych, za jakie niewątpliwie można uznać opisaną w niniejszym artykule polską wersję KPWG-3. Po trzecie, interesującym przedsięwzięciem byłyby badania międzykulturowe. Po czwarte, warto byłoby udzielić empirycznej odpowiedzi na pytanie, czy poczucie godności ma realne psychologiczne konsekwencje dla funkcjonowania jednostki w różnych obszarach jej życia.

LITERATURA CYTOWANA

- Allport, G. (1988). *Osobowość i religia*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Anastasi, A. i Urbina, S. (1997). *Psychological testing*. New York, NY: Prentice Hall.
- Anderberg, P., Lepp, M., Berglund, A. L. i Segesten, K. (2007). Preserving dignity in caring for older adults: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 59(6), 635-643.
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2006). *Psychologia społeczna*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Baillie, L. (2009). Patient dignity in an acute hospital setting: A case study. *International Journal of Nursing Studies*, 46(1), 23-37.
- Baltes, P. B. i Mayer, K. U. (red.) (2001). *The Berlin aging study: Aging from 70 to 100*. New York: Cambridge University Press.
- Balzer, P., Rippe, K. P. i Schaber, P. (2000). Two concepts of dignity for humans and non-human organisms in the context of genetic engineering. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 13(1), 7-27.
- Balazy, A. (2007). *Sens życia a poczucie własnej godności u słuchaczy Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku*. Niepublikowana praca magisterska. Katedra Psychologii Klinicznej KUL.
- Bedyńska, S. i Książek, M. (2012). *Statystyczny drogowskaz: praktyczny przewodnik wykorzystania modeli regresji oraz równań strukturalnych*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Sedno.
- Bielefeldt, H. (2000). „Western” versus „Islamic” human rights conceptions? A critique of cultural essentialism in the discussion on human rights. *Political Theory*, 28(1), 90-121.
- Bowen, N. K. i Guo, S. (2011). *Structural Equation Modeling*. Oxford: University Press.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. New York, NY: Routledge.
- Chochinov, H. M. (2006). Dying, dignity, and new horizons in palliative end-of-life care. *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, 56(2), 84-103.
- Chochinov, H. M. (2007). Dignity and the essence of medicine: The A, B, C, and D of dignity conserving care. *BMJ*, 355(7612), 184-187.
- Chochinov, H. M., Hack, T., Hassard, T. i Kristjanson, L. J. (2004). Dignity and psychotherapeutic considerations in end-of-life care. *Journal of Palliative Care*, 20(3), 134-142.

- Chochinov, H. M., Hack, T., Hassard, T., Kristjanson, L. J., McClement, S. i Harlos, M. (2002). Dignity in the terminally ill: A cross-sectional, cohort study. *The Lancet*, 360(9350), 2026-2030.
- Chochinov, H. M., Hack, T., McClement, S., Kristjanson, L. i Harlos, M. (2002). Dignity in the terminally ill: A developing empirical model. *Social Science & Medicine*, 54(3), 433-443.
- Dąbrowski, K. (1986). *Trud istnienia*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Dixon, S., Palfreyman, S., Shackley, P. i Brazier, J. (2008). What is dignity? A literature review and conceptual mapping. *Nursing Ethics*, 4(16), 233-242.
- Dudzik, A. (2008). *Jakość życia a poczucie własnej godności u pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej*. Niepublikowana praca magisterska. Katedra Psychologii Klinicznej KUL.
- Edlund, M., Lindwall, L., von Post, I. i Lindström, U. Å. (2013). Concept determination of human dignity. *Nursing Ethics*, 20(8), 851-860.
- Fenton, E. i Mitchell, T. (2002). Growing old with dignity. *Nursing Older People*, 14(4), 19-21.
- Frankl, V. E. (2009). *Człowiek w poszukiwaniu sensu*. Warszawa: Czarna Owca.
- Franklin, L. L., Ternstedt, B. M. i Nordenfelt, L. (2006). Views on dignity of elderly nursing home residents. *Nursing Ethics*, 13(2), 130-146.
- Fukuyama, F. (2004). *Koniec człowieka*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Gajewska, K. (2007). *Hierarchia wartości a poczucie własnej godności u słuchaczy Lubelskiego UTW*. Niepublikowana praca magisterska. Katedra Psychologii Klinicznej KUL.
- Grassi, L., Costantini, A., Caruso, R., Brunetti, S., Marchetti, P., Sabato, S. i Nanni, M. G. (2016). Dignity and psychosocial-related variables in advanced and nonadvanced cancer patients by using the Patient Dignity Inventory-Italian Version. *Journal of Pain and Symptom Management*, 53(2), 279-287. DOI: 10.1016/j.jpain symman.2016.09.009
- Haddock, J. (1996). Towards further clarification of the concept 'dignity'. *Journal of Advanced Nursing*, 24(5), 924-931.
- Jacobs, B. B. (2000). Respect for human dignity in nursing: Philosophical and practical perspectives. *Canadian Journal of Nursing Research Archive*, 32(2), 15-33.
- Jacobson, N. (2007). Dignity and health: A review. *Social Science & Medicine*, 64(2), 292-302.
- Kass, L. R. (2008). Defending human dignity. [W:] The President's Council on Bioethics (red.), *Human dignity and bioethics: Essays Commissioned by the President's Council* (s. 297-331). Washington, DC.
- Konarski, R. (2009). *Modelowanie równań strukturalnych. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kozielecki, J. (1977). *O godności człowieka*. Warszawa: Wydawnictwo Czytelnik.
- Kozielecki, J. (1996). *Człowiek wielowymiarowy*. Warszawa: Wydawnictwo „Zak”.
- Kozielecki, J. (1998). *Człowiek wielowymiarowy*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Zak”.

- Koziół, A. (2010). *Jakość życia a poczucie własnej godności u pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej*. Niepublikowana praca magisterska. Katedra Psychologii Klinicznej KUL.
- Laitinen, A., Niemela, M. i Pirhonen, J. (2016). Social robotics, elderly care, and human dignity: A recognition-theoretical approach. [W:] J. Seibt, M. Nørskov i S. Andersen (red.), *What social robots can and should do: Proceedings of Robophilosophy 2016/TRANSOR 2016* (s. 155-163). Washington, DC: IOS Press.
- Lee, M. Y. K. (2008). Universal human dignity: Some reflections in the Asian context. *Asian Journal of Comparative Law*, 3(1), 10-33.
- Lindert, J., Carta, M. G., Schäfer, I. i Mollica, R. F. (2016). Refugees mental health: A public mental health challenge. *The European Journal of Public Health*, 26(3), 374-375.
- Maddi, S. R. i Costa P. T., Jr. (2007). *Humanism in personology: Allport, Maslow, and Murray*. New Brunswick-London: Aldine Transaction.
- Marmot, M. (2016). Dignity in the face of suffering. *The Lancet*, 388(10039), 22-23.
- Maslow, A. H. (1970). *Religions, values, and peak experiences*. New York, NY: Penguin.
- McCrudden, C. (red.) (2013). *Understanding human – dignity*. Oxford: University Press.
- McKight, P. E. i Najab, J. (2010). Kruskal-Wallis Test. [W:] *Corsini Encyclopedia of Psychology*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Pan, J. L., Chochinov, H., Thompson, G. i McClement, S. (2016). The TIME Questionnaire: A tool for eliciting personhood and enhancing dignity in nursing homes. *Geriatric Nursing*, 37(4), 273-277.
- Pelser, A. C. (2015). Respect for Human Dignity as an Emotion and Virtue. *Res Philosophica*, 92(4), 743-763.
- Picker, E. (2007). *Human dignity and human life*. Warszawa: Oficyna Naukowa.
- Rao, N. (2011). *Three concepts of dignity in constitutional law*. Indiana: Notre Dame Press.
- Rudilla, D., Oliver, A., Galiana, L. i Barreto, P. (2016). A new measure of home care patients' dignity at the end of life: The Palliative Patients' Dignity Scale (PPDS). *Palliative and Supportive Care*, 14(02), 99-108.
- Schwartz, S. H. (2001). Wartości. [W:] A. S. Manstead i M. Hewstone (red.), *Psychologia społeczna* (s. 701-703). Warszawa: Wydawnictwo Jacek Santorski & Co.
- Sęk, H. i Brzezińska, A. I. (red.) (2008). *To Live in Dignity. XXXIII, the Scientific Meeting of the Polish Psychological Association*. Poznań: Ośrodek Wydawnictw Naukowych.
- Shultziner, D. (2006). A Jewish conception of human dignity. *Journal of Religious Ethics*, 34(4), 663-683.
- Shultziner, D. i Rabinovici, I. (2012). Human dignity, self-worth, and humiliation: A comparative legal-psychological approach. *Psychology, Public Policy, and Law*, 18(1), 105.
- Sison, A. J. G., Ferrero, I. i Guitián, G. (2016). Human dignity and the dignity of work: Insights from Catholic social teaching. *Business Ethics Quarterly*, 26(4), 503-528.

- Statman, D. (2000). Humiliation, dignity and self-respect. *Philosophical Psychology*, 13(4), 523-540.
- Steuden, S. (2010). *Kwestionariusz Poczucia Własnej Godności (KPWG-2)*. Niepublikowany kwestionariusz. Katedra Psychologii Klinicznej KUL.
- Steuden, S. (2011). *Psychologia starzenia się i starości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Steuden, S. (2016). Psychologia kliniczna seniorów. [W:] L. Cierpiałkowska i H. Sęk (red.), *Psychologia kliniczna* (s. 555-573). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sulmasy, D. P. (2008). Dignity and bioethics: History, theory, and selected applications. [W:] The President's Council on Bioethics (red.), *Human dignity and bioethics: Essays Commissioned by the President's Council* (s. 469-501). Washington, DC: IOS Press.
- Toth, J. (1968). Human dignity and freedom of conscience. *World Justice*, 10, 202.

Załącznik

Kwestionariusz KPWG-3 (S. Steuden, P. Brudek, 2013)

Poniżej znajduje się szereg twierdzeń, które dotyczą poczucia własnej godności. Proszę, aby Pan(Pani) przeczytał(przeczytała) uważnie każde z nich i ocenił(oceniła), w jakim stopniu zgadza się Pan(Pani) z ich treścią. W kwestionariuszu nie ma odpowiedzi dobrych ani złych, poprawnych oraz niewłaściwych, gdyż każdy odczuwa inaczej. Jedynie dobre i pomocne są odpowiedzi szczerze, zgodne z tym, co Pan(Pani) myśli. Udzielając odpowiedzi, proszę kierować się własnymi doświadczeniami, przeżyciami, przemyśleniami i uczuciami. Odpowiedzi udziela się poprzez wstawienie znaku X w odpowiednią kolumnę.

	Tak	Raczej tak	I tak, i nie	Raczej nie	Nie
1. Przejawem poczucia własnej godności jest świadomość własnej wartości i szacunek do samego siebie.					
2. Pytania o własną godność pojawiają się we mnie, gdy jest ona naruszana przez innych.					
3. Poczucie własnej godności jest bardzo ważną cechą.					
4. W chwilach trudnych i problemowych rodzą się we mnie pytania odnośnie do własnej godności.					
5. Poczucie własnej godności wyraża się w realizacji celów pozytywnych oraz w bilansie życia.					
6. W momentach różnych wyborów i decyzji pojawiają się we mnie pytania o własną godność.					
7. Sytuacje konfliktów w relacjach z innymi powodują, że pytam samego siebie o własną godność.					
8. Poczucie własnej godności jest dla mnie pomocne w relacjach z innymi.					
9. Dokonując bilansu życiowego, stawiam sobie pytania o własną godność.					
10. Tym, co daje mi poczucie pewności siebie i pozwala mi być sobą, jest poczucie własnej godności.					
11. Ważne jest dla mnie, że moją godność dostrzegają ludzie, dla których ma to znaczenie.					
12. Poczucie własnej godności pomaga mi w podejmowaniu decyzji i realizacji osobistych celów.					
13. Poczucie własnej godności przeszkadza mi w wykonywaniu pracy.					
14. W utrzymaniu dobrego samopoczucia i pozytywnej samooceny pomaga mi poczucie własnej godności.					
15. W sytuacjach trudnych przeszkadza mi poczucie własnej godności.					
16. W pokonywaniu trudności i lepszym funkcjonowaniu pomocne jest dla mnie poczucie własnej godności.					

17. W bardzo trudnych sytuacjach życiowych tracę poczucie własnej godności.					
18. Świadomość, że inni dostrzegają moją godność, pomaga mi w życiu.					
19. W relacjach międzyludzkich tracę poczucie własnej godności.					
20. Poczucie własnej godności daje mi poczucie własnej wartości.					
21. Bieda powoduje, że tracę poczucie własnej godności.					
22. Mając poczucie własnej godności, czuję spokój i harmonię.					
23. Poczucie własnej godności tracę w sytuacjach załamania, słabości psychicznej lub choroby.					
24. Fakt, że inni dostrzegają moją godność, jest dla mnie przyjemny i wzbudza pozytywne stany emocjonalne.					
25. W sytuacji wyboru doświadczam poczucia utraty własnej godności.					
26. Tracąc poczucie własnej godności, jestem smutny(smutna) oraz czuję się źle.					
27. W sytuacjach pracy tracę poczucie własnej godności.					
28. Tracąc poczucie własnej godności, tracę jednocześnie poczucie pewności siebie.					
29. Ważne jest dla mnie, że inni dostrzegają moją godność.					
30. Kiedy tracę poczucie własnej godności, odczuwam negatywny stosunek do samego(samej) siebie.					
31. Ważne jest dla mnie, że inni mnie szanują i dają poczucie własnej wartości.					
32. Poczucie własnej godności pomaga mi w osiągnięciu pozytywnych uczuć.					
33. To, że inni dostrzegają moją godność, pomaga mi w budowaniu właściwych relacji międzyludzkich.					
34. Dzięki poczuciu własnej godności czuję zadowolenie z życia i mam komfort życiowy.					
35. Fakt, że inni dostrzegają moją godność, motywuje mnie do zachowania godności.					
36. Poczucie własnej godności przeszkadza mi w relacjach z innymi.					